

УДК 581.9 (477.75)

Коломійчук В.П. (Україна, Київ)

ЗМІНИ СТЕПОВОЇ РОСЛИННОСТІ СИВАСЬКОЇ ДІЛЯНКИ АЗОВО-СИВАСЬКОГО НПП

Рослинність Присивашся носить комплексний характер. За останнім геоботанічним районуванням (Дідух, Шеляг-Сосонко, 2003) береги Сивашу виділені в окремий Присиваський округ полиново-злакових степів, солонців та солончаків. У межах Азово-Сиваського НПП наявні всі основні типи рослинності характерні для регіону, зокрема, на островах Сивашу поширені угруповання класів степової (*Festuco-Brometea*), засолено-лучної та пустельно-степової (*Festuco-Puccinellietea*), солончакової (*Salicornietea fruticosae*, *Thero-Salicornietea*), прибережно-водної (*Phragmito-Magno-Caricetea*, *Bolboschoenetea maritimi*), синантропної (*Stellarietea media*, *Agropyretea repentis* та *Artemisietea vulgaris*).

Зміни рослинного покриву степів Присивашся відбуваються на тлі глобальних змін клімату. На відміну від інших розрізнених дрібноконтурних решток цілинних та староперелогових степів регіону, які деградують під впливом різноманітних антропогенних та природних чинників (випас, забудова, рекреація, забруднення, руйнування місцезростань, вплив птахів тощо) заповідні степи островів Сивашу, що перебувають під охороною більше ніж 80 років, змінюються у декількох напрямках. Завдяки риючій діяльності дрібних гризунів відбуваються процеси синантропізації степу на найвищих ділянках рельєфу (поширення набувають бур'яни класів *Stellarietea media* та *Agropyretea repentis* – *Atriplex aucheri*, *A. tatarica*, *Cardaria draba*, *Conium maculatum*, *Galium aparine*, *Hyoscyamus niger*, *Lactuca serriola* та ін).

Подоланню фітоценотичного бар'єру та повсюдному проникненню в дестабілізовані трав'яні екосистеми чужих фітокомпонентів сприяє не до кінця з'ясоване явище посилення кліматичних багаторічних змін циклічного характеру, спрямованих на олуговіння рослинного покриву степів на фоні зниження рівня гідромеліоративних втручань через занепад численних гідромеліоративних об'єктів. Кліматична оптимізація екологічних характеристик багатьох раніше малопридатних для освоєння степових місцезростань, що має місце у останні 20-30 років внаслідок збільшення кількості середньорічних опадів, фактично ліквідувала в багатьох степових регіонах дефіцит по лімітуючому фактору вологозабезпечення в аридній смузі. Це сприяло новітньому етапу освоєння степових решток з їх цінним еволюційним надбанням – біорізноманіттям степового біому (Ткаченко, 2004).

У незначних депресіях та подах островів Сивашу нині наявні процеси олуговіння рослинного покриву степу, які відбуваються внаслідок накопичення значного шару підстилки, порушення режимів вологозабезпечення, кореневого живлення тощо. При цьому відбувається перебудова рослинних асоціацій в яких дернинні злаки класу *Festuco-Brometea* (*Agropyron pectinatum*, *Festuca valesiaca*, *Koeleria cristata*, види роду *Stipa*) замінюються на кореневищні (*Elytrigia repens*, *E. intermedia*, *E. pseudocaesia*, *Leymus ramosus*). Площа під цими угрупованнями у межах сиваських ділянок АСНПП зростає на 1-1,5 га щорічно. Тривале перебування ізольованих степових решток у такому стані призводить до незворотних втрат біорізноманіття. Зникають або зменшуються популяції справжньостепових таксонів (в тому числі раритетних), відбувається перебудова угруповань, змінюються біохімічні процеси у них.

Всі ці фактори вимагають перегляду концепції абсолютно-заповідного режиму, запровадження низки регуляційних заходів, що сприятиме розвитку унікальних Присиваських степів, які зберігають низку вузькоендемічних та реліктових таксонів.